

ZEMLJA JE MOJA MATI

MAJ 2016

Besedila udeležencev ŠK ZEMLJA JE MOJA MATI so objavljena brez poseganja v avtorsko delo.

ŠTUDIJSKI KROŽEK

ZEMLJA JE MOJA MATI

Marta GRČA

Milan GRČA

Janez KERN

Marija KERN

Štefan KERN

Martina MAČEK

Mateja MARINŠEK

Vida URBANČEK KEŠNAR

Mentorica ŠK: Mirjana Debelak, prof.

Naslovna fotografija: Vida Urbanček Kešnar

MARTA IN MILAN GRČA

KUHARJEVA TA MVADA DVA

Sva Marta in Milan. Živiva v Velesovem, preživljava se s kmetovanjem.

Jaz sem bila rojena v Kranju in vse otroštvo, mladost in odraslost sem preživela na domači kmetiji.

Milan pa se je priženil s kmetije na Beli pri Preddvoru. Tam so imeli nekaj goveje živine in par prašičev. Rad je delal z atom in mamu. Ob skrbi za živino so nenehno kaj gradili in urejali. Ja, ob starših se je veselil dela in se od njih tudi marsičesa naučil.

Pri nas doma smo bile tri sestre in dva brata. Janezek je umrl, ko je imel dve leti. Drugi brat pa je umrl v prometni nesreči, star komaj enaindvajset let. Tako so za kmetijo določili mene. Leta 1993 sem kmetijo prevzela, še istega leta sva se z Milanom poročila in dobila sva dva otroka, Špelo in Luko.

Starši so nas od malih nog navajali na kmečka dela. Ko si navajen na delo v gozdu, hlevu, na polju in na travniku, ti ni nič odveč. Le kuhinja kdaj počaka, ker ni časa za pospravljanje.

Spominjam se, da mi je bilo res težko pri ročni molži. Zaradi poškodbe nisem mogla molsti. Zelo rada pa sem grabila, istočasno pa sem se sončila. To je bilo naše morje, če smo hoteli ujeti kaj barve.

Da so fantje drugačni, pove anekdota. Milanu je bilo najtežje okopavanje njiv. Veliko rajši je šel popravljat kakšen traktor. Rad se spominja zanimivega stroja. To je bila snopopovezovalka. Ob žetvi je bil to velik napredek. Žito stroj ni samo pokosil ali požel, ampak ga je tudi povezal v snope. To je delo zelo olajšalo pa tudi pospešilo.

Najlepši kmečki praznik je bilo mašinanje žita. Pripravili smo žaklje, suhe snope žita, priklopili mlatilnico na elektriko in mlatili slamo, pleve in zrnje. Zrnje je šlo skozi čistilnico, da so se ločile pleve od zrnja, slama pa je odpadala na čisto drugem koncu. Zrnje se je v vrečah ločilo na kvaliteten prvi kakovostni razred. Tega so kasneje peljali v mlin, da so ga zmleli za domač kruh. Zrnje slabše kakovosti je bilo primerno za krmo živine. Pleve pa so šle v nastilj. Po opravljenem delu se je fletno šele začelo in ob dobri glasbi trajalo pozno v noč. Ni manjkalo niti dobre domače pesmi in prilike, da so se mladi srečali in družili.

Dela na kmetiji se sama po sebi delijo na lažja in težja. Bolj ali manj je treba prijeti povsod. V glavnem moški gredo v gozd, za

plug, primejo za košnjo, vodijo siliranje. Ženske pa smo po navadi za molžo v hlevu, grabljenje mrve, okopavanje poljščin. Pa tudi drugod je treba poprijeti, zlasti v gospodinjstvu, administraciji, da o drugem ne govorim. Pa je treba najti še čas za vzgojo otrok, naloge, šolanje, kazanje poti v samostojnost.

Ob nedeljah se na kmetiji tudi včasih ni delalo, razen vsakodnevnih opravil, povezanih z živino in nedeljsko službo božjo.

Dan je bil namenjen počitku in obisku sorodnikov.

Prazniki so bili edini prosti dnevi, drugih na kmetih ni bilo. Tako je padla ideja o aktivnih nedeljskih popoldnevih.

Dopusta kmet ni poznal, tudi danes ni nič drugače. Naš prosti čas je še vedno edini čas za igro in pogovor. Se spomnite skrivalnic, gnilega jajca, porednih Indijancev in kavbojcev, pa zemljo krast? Lovili smo ribe, poleti smo nabirali borovnice.

Šola je bila že v naših časih pomembna. A zaradi obilice dela ni ostalo veliko časa za učenje in delanje nalog.

Včasih smo delali, naše delo pa je bilo vsaj približno plačano. Danes delamo veliko več, a še več pišemo, prihodek pa je vedno bolj pičel, jutri pa je vedno bolj negotov.

Spoštujte in radi imejte domačo zemljo, brez nje ne bo preživetja. Zemljo prodaš samo enkrat. Kaj boš brez nje?

MED VSAKIM ZRNJEM SE NAJDE PLEVE

Pri vsakem delu se najdejo tudi težave in napake, ki jih je treba rešiti. Včasih je uspeh gotov, včasih pa se je treba soočiti s porazom. Je pa res, če na zrnje, delo, gledamo z dobro voljo, vidimo manj plev in imamo manj težav.

Ko smo slabe volje in potrti, lahko ista slika izgleda povsem drugače, kot izgleda takrat, ko smo optimistični in dobre volje. Plevam ni konca, v jajcu pa najdemo še tako majhno dlako.

*Od mladega drevesa vejico še odcešneš,
od starega jo moraš odrezati.*

Iz grmička zraste drevo, a lepo je le s tvojo pomočjo. Če vztrajno obrezuješ in neguješ njegovo krošnjo, zraste lepo oblikovano drevo. Če zamudiš ta čas, poskušaš obrezati odraslo drevo. Rane so velike in nevarno je, da se posuši. Pa še oblike ni nikoli tako lepe, kot bi želel.

Tako je tudi s človekom. Vzgajaš ga v najnežnejših letih. Bolj ko je star, večji napor je potreben, da se človek odvadi starih in slabih navad.

Ko pa dozoriš, so slabe navade pravilo, če se jih seveda prej ne znebiš.

Kako naj potem ponosno stoji človek pred svojim ogledalom?

JANEZ KERN

INTERVJU Z ATOM IVANOM KERNOM, ROJENIM LETA 1925 NA DOMAČIJI PR' HRIBARJU

Kakšen odnos ste imeli včasih do narave?

Nismo veliko premišljevali, kakšen odnos imamo do nje, mi smo z naravo in od nje preprosto živeli. Opazovali smo jo in poslušali starejše, ki so vedeli povedati veliko. Vedeli so, da če grejo megle na Krvavec, pomeni, da bo dež. Če pa je zapihal severnik, smo vedeli, da je zima blizu. Ko je začela zeleneti Štefan gora, smo vedeli, kaj že lahko posadimo. Beli vrhovi Grintovca in Kočne pa so vedno naznanjali nevarnost pozebe v jasnih nočeh pomladi. Poznali smo stoletno pratiko in jo s pridom uporabljali. V glavnem pa so nam delo odmerjali godovi raznih svetnikov. Sv. Jožef je prinesel čas za krompir. Če ga nisi vsadil do Marijinega oznanjenja, si že zamujal. Ledeni možje pa so vedeli, kdaj je pravi čas za fižol. Ko so trave odcvetele in se je dan že zelo podaljšal, smo šli zgodaj zjutraj kosit, potem pa veselo

čebljanje grabljic. Dopoldanska malica je vse okrepčala in odpočila, saj je bilo v mladi družbi vedno lepo. Razmetana trava je venela v vročem junijskem dnevu, nas pa je vročina poslala v senco krošenj počivat, klepetat, zabavljat, osvajat. Na večer, ko je bilo delo dneva končano in je sonce ugašalo za Triglavom, smo pa šli na vas pogledat za dekleti, kakšno smo rekli, kakšno zapeli. Ja, drugače je bilo. Za radio in televizijo nismo vedeli. Lička so se naravno farbala, srce pa je ob živem pomežiku zadrgetalo. Telefona ni bilo, pisali smo tudi bolj slabo. No, jaz sem se malo naučil v ljudski šoli, potem pa še nekaj v vojaščini, ker sem bil v saniteti.

Doma nas je bilo veliko. Ata in mama in sedem otrok. Kruha ni bilo vedno dovolj. Kaše in ješprenja pa sem se najedel za vse življenje. Ata je bil zelo pobožen mož in mežnar v farni cerkvi. Pogosto je bil tam. Mama je bila precej ponosna oseba in je imela svoj prav. Otroci smo morali ubogati in narediti, kar je ukazala. No, kakšno smo tudi ušpičili.

Kakšno veselje sem doživel, ko sem dobil svoje kolo. Deset smrek je ata prodal, da smo ga kupili. Dvajset let sem imel. Po nekaj vajah sem osvojil vožnjo z njim, potem pa sva kam porajžala. Lepo je bilo iti malo okrog. Še danes to rad počnem, le da grem zdaj z avtom ali pa peš.

Leta so tekla, bil bi že čas, da se oženim, pa jih je bilo doma še pet. Ni mi preostalo drugega, kot da čakam, da se sestre pomožijo, odidejo in potem pripeljem izvoljenko. Doma je bila sredi vasi, tako da nas je kar poznala. Rekla je, da ne bo nič,

dokler ne bom gospodar. Ja, deset let sva čakala. Mislil sem, da je moj čas minil. Malo me je že skrbelo, pa sem se zaobljubil, da bom znamenje obnovil, če se mi rodi sin. Pa se mi je! Leta 1962 je ata umrl, postal sem gospodar, še istega leta se je poročila predzadnja sestra, star sem bil sedemintrideset let. Dovolj velik uržah, da se oženim. Rekla je DA, moja Pavla. O, kako jo pogrešam.

Naslednje leto je prijokal sin Ivan, čez eno leto bolj šibak sin Milan, naslednje leto na jesen se je rodil Štefan. No, čez dobro leto še Ciril. Ja, ženi bi bila tudi dobrodošla pomoč, pa jo je bilo treba še počakati.

V hiši so bile še moja mati in sestra z otrokom. Treba je bilo razmišljati o novi hiši, ki bo dovolj velika. A prej, ko je bila hiša nova, je umrla mati, sestra pa se je poročila s tistim pridaničem, da ji je vse življenje grenil. V tistih letih je bil jugoslovanski trg kar živ in krompir se je dobro prodajal, tudi cena je bila dobra. Delovnih rok je bilo doma dovolj, če ne bi jim pa traparije hodile po glavi. Po pet hektarjev krompirja smo sadili, večino smo ga ročno pobrali. Zgodnji je šel po bohinjskih in blejskih hišah, ostalo pa na jug. Še zlasti tisti za seme.

Katere stroje ste uporabljali in kdaj ste jih kupili?

Najbolj sem se veselil obračalnega pluga za konja. To je bilo dobro orati z njim! Daleč naokrog ga ni imel nihče. Še zdaj ga

imam. Star je več kot šestdeset let. Po letu sedemdeset smo kupili prvi traktor, pa molzni stroj na eno kanglo. Več tega so potem prinesle ideje sina Štefana, ki je bil zagret za kmetovanje na modernejši način.

Stroji so delo olajšali, a vsega ne bodo naredili nikoli. So pa spremenili odnose med ljudmi, manj je pogovora, več je hitenja. Zaslužiti moraš za stroj, potem pa še vzdrževanje veliko stane. Koliko ljudi bi imelo delo in hrano od tega!

Prosti čas smo imeli ob nedeljah in praznikih. Pa še takrat je bilo treba opraviti pri živini, v cerkvi ni smel noben manjkati. Po kosilu pa preobilja časa ni bilo. V šolo so šli le redki, tisti, ki so šli za duhovnike ali pa dohtarje.

Kaj bi mladim sporočili?

Preživel sem drugo svetovno vojno, povojno trpljenje mnogih družin nas je prizadelo, ker smo bili prijatelji. Mnogi sorodniki so odšli, nekateri so padli ali pa bili ubiti po vojni. Pa smo vztrajali, navajeni, da je včasih treba potrpeti in da bo jutri bolje. Upanje mora človek vedno imeti.

Ne bojte se prijeti za vsako pošteno delo. Pa vero je treba imeti v Boga in v človeka. Zvesta ljubezen je vedno poplačana. Pri mojih enaindevetdesetih nisem sam, kljub ženini smrti. Ob meni so sin z družino. Veselje je gledati vnuke, zdaj že pravnukinjo, eden pa je v pričakovanju. Pardon, vnuk ali vnukinja in pravnuk ali pravnukinja. Naj bodo zdravi in veseli.

Z atom Ivanom se je pogovarjala snaha Marija.

MARIJA KERN

SPOMINI

Tam v kotu sedi na starem polomljenem pisalnem stolu, pokrit s staro deko preko kolen. Naslonjen na potemnelo steno težko diha; zgarane roke mu visijo čez naslon stola. Na dlaneh še vidim odtise in žulje od sekire in macole.

Ko me zagleda, se nasmehne, vesel, da sem prišla.

Tako rad je pripovedoval, kako je dan in noč oral njive doma in od okoliških kmetov. Leta 1967 tam okoli ni bilo drugega traktorja, le naš Zetor 2511.

Če mu uspe postaviti se na noge, je njegov hrbet močno ukrivljen, kolki boleči, noge pa že nekaj let z odprtimi ranami.

Ne morem mimo njega. Objamem ga, v srcu čutim bolečino razdalje let in načina življenja. Ob njem, materi in stari mami so tekla mirna enolična leta mojega otroštva in nežne mladosti. S srednjo šolo me je odneslo v svet srečo iskat.

Kako lepo je bilo spomladi, ko me je oče s svojo močno roko vodil v gozd in kazal brsteča drevesa in učil, katere vrste so.

Preden sem sedla v šolske klopi, sem poznala vse listavce in iglavce, ki so rasli v naših gozdovih. Čez leto smo nabirali gobe, za sproti, za lastno porabo. Ni jih bilo veliko, a dovolj za popestritev jedilnika, ki je bil sila preprost; od zimskih belih žgancev - ata drugih ni maral - in kislega zelja do poletnih žgancev in najboljše mamine gobove juhe.

Ko ni bilo gob, je stara mama skuhala krompirjev golaž ali pa krompir v kosih z ocvirki, pa tenstan krompir, pa krompir v oblicah z malo prekajene »podgrline«. Domače solate ni manjkalo vse leto: od berivke, majske kraljice, ledenke, zgodnje endivije poznega radiča in motovilca, ki smo ga nabirali vso zimo, če ni bilo preveč snega.

Ko je odzvonil veliki šmaren, smo po navadi šli iskat kak hlod v gošo. Tako smo na Štajerskem rekli gozdu, češ da je to poseben čas za kvaliteten les z dolgo življenjsko dobo. A takrat me to ni posebej zanimalo, bolj sem sanjala o dneh, ko smo s sestrami pomagale pri grabljenju listja. Bolj kot grabile smo se metale v kupe listja in ga kot po toboganu z lastno težo potiskale v dolino k vozu. Kako varno je bilo pod tistimi mogočnimi krošnjami bukev.

Kako nam je bilo težko pri srcu, ko je nekega dne vihar podrl in polomil te velikanke. Nikoli več jih ni bilo tam in gozd je kar čez noč dobil povsem drugo podobo. Gozdar nam je svetoval, da na njihovo mesto posadimo macesen, da se praznina čim prej zapolni.

Res se je macesen dobro prijel in hitro rasel. Tudi on je imel poseben čar, drugačnega od bukev, pa vendar. Spomladi je bil ves nežen in mlado zelen, jeseni barvit, pozimi gol kot bukev, le tanke veje je imel obložene z drobnimi storžki. A ob njegovih koreninah je bilo čisto drugače kot ob koreninah bukve. Pod nogami ni bilo več bujno šumečega listja, ki bi pelo svojo simfonijo jeseni življenja iztekajočega se leta. Ni bilo slastnih gob. Tudi veverice nisem več videla tam in druge ptice so si spletle gnezda.

Prišel je konec osemletke in še danes mi zvenijo v ušesih besede že dolgo pokojnega župnika in arhidiakona g. Ivana Pajka, ki nas je pri zadnji uri verouka nagovoril v slovo z besedami: »Tako lepa je slovenska zemlja, pa sta se samo dva od več kot sto otrok odločila, da ostaneta doma in obdelujeta to čudovito in hvaležno zemljo, ki je nahranila že toliko naših rodov.« Nikomur ni nasprotoval pri odločitvi za poklic, mogoče komu kaj namignil, silil ne. Vesel je bil mladih korakov njegovih vero učencev, tudi mojo odločitev je pozdravil. A njegove besede so ostale v meni.

Človek obrača, Bog pa obrne, pravi star slovenski pregovor.

Tako so tudi meni leta odraščanja in spoznavanja sveta vlivala elana in strigla peruti. Še sanjalo se mi ni, da bom nekoč tudi jaz kmetica kot moja mama, da bom imela ob sebi veselega, preprostega kmeta z zgaranimi dlanmi in poštenim srcem. Kakšno bogastvo! Ko sem nekega večera vsa osamljena stala pod korom frančiškanske cerkve in molila za bodočega moža, se mi še sanjalo ni, da ga dobim prav kmalu.

Tako me je ljubezen do moža pripeljala nazaj v objem slovenske zemlje.

Zdaj sva poročena že štiriindvajset let. In iz dneva v dan sva bolj hvaležna, da sva kljub trdemu kruhu skupaj na delovnem mestu, v prostem času, kadar si ga ukradeva, v iskanju in zorenju, v sprejemanju življenja in umiranja.

Prav vsega te nauči pristen stik z naravo.

Skrbno jo negujeva kot starko, ki ji dolgujeva preživetje. Od njene rodovitnosti je odvisno, doklej bo najin dom tu, pod prelepimi Kamniškimi Alpami. Ob vznožju Grintovca in Kočne, kjer se razprostire Kranjska kotlina, prepredena z njivami in travniki, skrbno obdelana kot vrt dobre gospodinje.

In od kar sem mama, se trudim otrokom vcepiti ljubezen do narave, spoštovanje njenih zakonitosti, pomen domače hrane in preprost način življenja, ki mu daje svojevrstno aromo ljubezen do sočloveka in vera v večnost.

Včasih se sporečemo, ko je kak cerkveni praznik, da ne bomo delali. Za kmeta so imeli ti prazniki dvojen pomen. Zapovedan praznik je bil za službo božjo in obiske pri sorodnikih.

Nezapovedan praznik pa za službo božjo in nujne opravku po uradih v trgovini in še kaj.

Drugih praznikov kmet ni imel, dopusta še danes ni povsod. Če nimaš nadomestila za molžo, krav pač ne moreš peljati na dopust.

Kar sva dobila v upravljanje, je le za kratek čas najino in ni vseeno, kaj bova dala naslednjemu rodu.

V končni fazi je tudi odnos do staršev pomemben za vzgojo najinih otrok. Morda sva to malo pozno spoznala, a vendar bolje pozno kot nikoli.

Oče se zadovoljno smehlja, z mamo sta praznovala zlato poroko. Pripravili smo jima lep dan. Kako sem hvaležna za to! Taki trenutki izbrišejo mnoge trpke priokuse in pokažejo pot naprej. Oče pravi, da bi tega brez njegove ljubezni do kmečkega življenja ne mogel doživeti tako, kot je.

Biti kmetica, biti človek človeku - to mora z roko v roki opogumljati tudi vse druge profile. A je komu bolje?!

DREVESA Z GLOBOKIMI KORENINAMI ZRASEJO VISOKO

Bo že držalo, zato pa jaz nisem prav velika. No, nisem drevo, pa vendar.

Korenine sem pognala v preprosti kmečki družini. A na njenem vrtu se nisem najbolje počutila. Presajanje večjih dreves običajno poškoduje korenine in drevo hira.

Imela sem srečo, ker sem odšla še ravno prav mlada. Mnogim je težje. Nikakor ne morejo začeti samostojnega življenja, vedno morajo prenašati senco starejših krošenj, v tleh pa zmanjkuje hrane zanje. Sonce ne sveti na njihove veje in njihovo cvetje nikoli v polnosti ne zacveti. Postarajo se, če že prej ne propadejo. Vam je to kaj znano? Kar pogledjte na mnoge kmetije, kjer staršem ta mlada, ki h hiši niti še ni prišla, nikakor ni bila všeč. Ali pa je oče prezgodaj umrl, mama pa je sina spremenila v nadomestilo zanj.

No, delček mojih korenin je še ostal tam v lepih spominih, rane so zakopane nekje globoko.

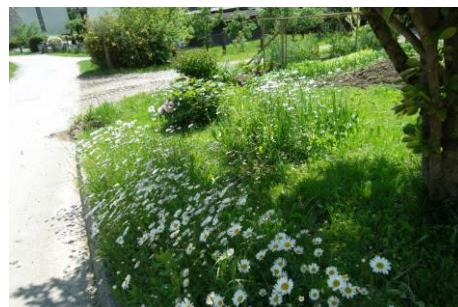
Večji del korenin je moje drevo pognalo v rodovitno zemljo v podnožju Krvavca, Grintovca in Kočne, kjer je možev dom. Skupaj rase to enotno drevo, osem močnih vej je pognalo proti nebu. Na dveh že nastaja novo gnezdo. Koliko veselja prinaša in občutek živosti.

Ne želim jih zabetonirati. Rada bi jim dala srčnosti kot ptica lastovica. Z ljubeznijo bi jih rada nahranila tako močno, da bi ugodnega dne, porinjeni čez rob, smeli poleteti proti nebu in si poiskati novo domovanje - z lepimi spomini na otroštvo.

Bodo na koncu dosegli svoje večne sanje?

Kaj bo ostalo v mojih vejah? Srčno upam, da bodo do poslednjega dne močno prepletene z moževimi, čeprav včasih škripajoče, ostale nerazdružljive.

Če vas zanima, kako nama gre, preletite najino krošnjo. Včasih boste našli povsem krošnjo mirno, včasih skuštrano od viharja, včasih se bo šibila od ljubezni, spet drugič drhtela od strasti in pogosto čisto tiho stezala svoje roke k nebu, s prošnjo, naj Stvarnik njih blagoslovi tudi vas.

Pa srečen let in dobro vidljivost vam želim.

MOJ SVET NI EDINI PRAVI

Velikokrat premišljujem o tej trditvi.

Sebe ne vidim, če se ne pogledam v ogledalo, pa še takrat ni nujno, da vidim prav.

Pa vendar je lažje iti skozi življenje, če vsaj dopuščaš možnost, da imajo tudi drugi prav in da skupaj najdemo najboljšo rešitev.

Pa si pripravljen odstopiti od svojega prav?

Skozi misli se mi podijo razni zakoni, pa kreatorji mode, lobisti, nestrpni ali pa neumni politiki. Kot da imajo le oni svoj prav za vsako ceno, drugi pa jim lahko le prikimavamo.

Koliko žrtev bo še potrebnih, da se bo kdo zbudil iz zaverovanosti v svoj prav in prisluhnil človeku ob sebi, ga začutil in poskušal biti z njim ČLOVEK?

KROG SE VRTI

Zabrnal je traktor,

zapela kosilnica.

Padle so trave,

padle cvetlice.

Na košenino

priletele so ptice.

Vsak svojo

hrano išče:

ptiček črve,

štorklja žabe,

kmet pa mrvo,

da nahrani

svoje krave.

VOŠČILO

*Danes god imaš, Mati.
Nekaj bi hotela ti dati,
pa tak malo imam,
kaj naj ti, Mati, dam?*

*Drobnih bom rožic
na polju nabrala,
v šopek jih skromen
bom povezala.*

*Z drobno ročico
dam ti ga v dar,
z njim vzemi še srce,
tebi ga dam na oltar.*

ŠTEFAN KERN

MOJA MLADOST

Svoje otroštvo sem preživel ob delu. Veljalo je načelo, da te hudič ne sme najti brez dela. Tako je za šolo ostajalo prav malo časa.

Imam še tri brate in eno sestro. Oni so se znašli. Ko je bilo treba v štalo, so šli k šmarnicam, na pevske vaje, ali pa so se imeli veliko za učiti. Moja naloga je nastajala med odmori, prepisana od kakšnega sošolca, pa še to na brzino. Jaz sem rad delal, oni pa so to izkoristili.

Moje otroštvo je teklo dokaj neopazno s strani staršev, le če sem kakšno trapasto ušpičil, so me porajtali. Takrat je mama potegnila jermen iz šivalne mašine in me veselo čez rit.

Pohvala je bila prišparana za druge otroke, zame ne.

Prvi sem se oženil in se odselil, saj zaradi težav z zdravjem na kmetiji nisem smel delati. Pa se je življenje zasukalo. Z bratom sva se poročila z dvema sestrama. Onadva sta po letu kmetovanja obupala in prosila, če se vrnem. Tako smo naredili samo beksl, pa sem bil spet doma. Vesel, da sem spet kmet, sem snoval nove načrte za gradnjo novega hleva in širjenje dela.

Čez dobre pol leta pa se je zgodila prometna nesreča in nenadoma sem ostal sam z otokom. Hči je imela le osemnajst mesecev. Čez teden, ko je bilo dela na pretek, je še kar šlo. Nedeljski popoldnevi pa so bili mučni.

Pogosto sva se s hčerko vozila z avtom brez cilja in poslušala žalostinke Staneta Vidmarja. Sčasoma sem spoznal, da tako ne bo šlo. S sestro sem šel na Dugi otok na letovanje z mladino, da bi se malo sprostil in družil. Pa se je ena prilepila. Meni ni sedla, ona pa je bila precej zagreta, a me ni prepričala in iz tega ni bilo nič. Potem sem zimske petkove večere preživel na kranjskem drsališču. Tam sem spoznal žensko iz Naklega, bila sva si všeč, a kaj, ko ona na kmete ne bi šla. Pa je šlo spet po zlu.

Če me doma ne bi priganjali, ne vem, kako bi se obrnilo. Pa še kakšno srečanje so mi pripravili, kot tisto na prvega aprila. Tam sem spoznal Marijo, svojo sedanjo ženo. Tako se je začela najina zgodba. Če bi bil boljši pisec, bi vam jo opisal. Samo glasilo bi bilo preveč obsežno. Zato bodi dovolj.

MOJE DELO

Od malega sem bil kmet. Rad sem opravljal vsako delo.

Najbolj zoprno mi je pa bilo spravljanje mrve iz kozolca.

Zjutraj je še šlo, višje, ko je bilo sonce, težje je bilo. Ata je mrvo veselo metal z rant, jaz pa sem jo ravnal po vozu. Ko je sonce začelo žgati, so se na prešvicano kožo začeli lepiti prah in drobci posušene trave.

O, kako je žgalo. O, da bi bilo že hitro vsega konec, a kaj, ko je bilo treba mrvo spraviti še na oder.

Ja, kmečka nikoli ni bila prav lahka. Pomagali smo si s kakšnim strojem, eno takih je bila Epplerca. Z njo je bila mrva malo hitreje pod streho.

Pasli nismo, a v štalo smo vse leto vozili zelenje. Ata je z ročno koso pokosil vse robove okoli bajte. Jaz pa sem vse zgrabil in s kimpežem zvozil v štalo. Tam pa je bilo treba ročno znositi po jaslih, da je živina jedla.

Vedno je bilo delo. O plačilu se nismo spraševali. Lačni pa tudi nismo bili.

MARTINA MAČEK

ŽETEV IN MLATEV

Žetev je vedno sodila med težja dela, zato so si kmetje na večjih kmetijah pomagali med seboj, saj je delo trajalo več dni. Lažje je postalo šele takrat, ko so začeli uporabljati kosilnice.

Po Sveti Marjeti, ko žito dozori, se je pričela žetev. Ko se je pričelo daniti, so se kmetje odpravili na polje žet pšenico s srpi in kosami. Požeto žito se je povezalo v snope, naložilo na voz ter se odpeljalo domov, kjer so se snopi zlagali v kozolec, kjer se je posušilo.

Po približno treh tednih se je ponovno naložilo na voz in pripeljalo domov za mlatitev. Snopi so se odvezali in počasi potiskali v mlatilnico, katera je vse snope razdrla, valjar v mlatilnici pa je klase razdrl - na eno stran je letelo žito, na drugo pa slama.

Slama se je spravila in se uporabila za nastil pri živini. Žito pa je letelo v vreče, ki so se znosile v kaščo, kamor se je žito shranilo in tam počakalo na peko kruha.

Z mlatilnicami je kmetom uspelo končati mlatitev v nekaj dneh, prej so mlatili na podih s cepci, kar je trajalo kar nekaj tednov. Od vsega začetka je bil velik problem, kako doseči dovolj veliko hitrost, saj je bilo potrebno več kot 1000 vrtljajev, da bi bil učinek mlatenja velik.

Prvotno so mlatili na ročni pogon, potem na gepl s konji ali pa govedom, šele kasneje s parnimi stroji, dizelskimi in elektromotorji ter nazadnje s traktorji.

PLUG

Plug je bil za kmeta pomemben pripomoček, nastal pa je iz potrebe po boljši obdelavi polj. Deluje kot ralo ali rahljalnik zemlje.

Zorana zemlja daje boljše pridelke.

Danes poznamo različne oblike plugov, ki se razlikujejo tako po obliki plužne deske kot po prilagoditvi zemljišču.

MATEJA MARINŠEK

O ŽIVLJENJU, ČEBELARSTVU IN SPLOH O VSEM

Dolgo sem živila v mestu in brala različne članke o naravni hrani, naravni pridelavi, celo tečaj o biodinamiki sva z možem opravila prej, preden sva imela kaj zemlje. Veliko člankov sem prebrala, kako si ljudje uničujemo lastno prihodnost in prihodnost svojih otrok. Kako je že vsa zelenjava in sadje preparirano in presevano, da o GSO sploh ne govorim, tako da v trgovini nisem mogla več kupovat take zelenjave in ni bilo druge, kot da stanovanje z ležernim življenjem zamenjamo z neko hišo z malo več zemlje in podeželskim življenjem.

In tako se je začel moj stik z naravo, ki je lep in krut obenem, vsekakor pa precej drugačen kot pred televizijo in računalnikom. Privoščili smo si njivico ali malo večji vrt, pa psa, čebele in na koncu še kokoši. Vsaka stvar posebej nas je navduševala, po drugi strani pa zahtevala znanje in kar nekaj dela, ki ga nismo bili vajeni in nam je povzročalo nemalo frustracij. Tudi obupavali smo že

vmes. Z leti smo se vsega navadili, predvsem pa tega, da se bomo do konca življenja učili in borili. Borili pred svojo lastno pametjo, ki jo tako z lahkoto prepričajo politiki, trgovci, koncerni, znanstveniki, medicina, farmacija. Oni so znanstveni in strokovni in jim lahko zaupamo. Kdaj nam bo jasno, da jih vodi samo denar, nas pa tudi, zato jim pa peljemo? To je pa še najbolj žalostni del te zgodbe. Včasih sem o tem samo brala, sedaj pa to gledam na lastne oči in sosed, ki bi mi zastonj in dobrovoljno pošprical krompir proti plevelu in tudi ostalemu, če bi hotela, me sprašuje, če mislim, da bom večno živel, od nečesa je pač treba umreti. Res, kako sem neumna, da si ne olajšam življenja. Da ne rečem, kako sem šele žalostna, ko to gledam in nič ne morem narediti in še sama naredim kje kašen »sprejemljiv« kompromis.

Preden j začnem o čebelarstvu, nekaj besed o biodinamiki.

Kot sem že omenila, sva bila z možem, še preden smo kupili hišo, na tečaju za biodinamiko. Teorija me je zelo navdušila, praksa pa malo manj. Zahteva namreč kar veliko časa in miru, predvsem pa je časovno precej omejena. Potrebno je na točno določen dan, včasih celo ob točno določeni uri, narediti to in ono, kar pa si je ob vseh ostalih obveznostih težko privoščiti.

Namen biodinamike je vzgojiti oziroma pridelati zdravo hrano - s pomočjo izkoriščanja določenih zakonitosti v naravi, ker je to temelj za zdravje človeka. Definicija zdrave hrane je precej bolj stroga, kot so splošne smernice v medicini in kmetijstvu pri nas.

Zakovitosti, ki jih upoštevajo, so, na kratko, stanje planetov v našem osončju in na poseben način izdelani preparati. Ob upoštevanju vseh teh pravil so rezultati kar očitni in to seveda strogo brez kemikalij. Ker je priprava preparatov kar dolgotrajna, se seveda najbolj splača na velikih površinah, da se trud vsaj splača. Vrtničarji pa morajo imeti pač toliko več veselja in časa za to, da si ves ta trud privoščijo. Njihov poseben pristop in odnos je del celostnega gledanja na naravo in človeka. Kmetije s tem načinom pridelave si lahko pridobijo oznako Demeter, kar gotovo zagotavlja najvišjo kakovost na področju naravno pridelane hrane. Pri njih ni nobenih izjem, tudi v primeru vremenskih nevšečnosti ne morejo reševati pridelka s kemijo, kot to lahko naredijo ekološki kmetje.

Skratka, naravno je res naravno in mogoče še malo več. Na vrtu sem nekaj od teh stvari poskusila in zakonitosti delujejo. Žal zaradi časovne omejenosti ne uporabljam več preparatov, če se pa le da, pa upoštevam dneve sajenja, okopavanja in pobiranja. Te zakonitosti seveda ne delujejo samo na zelenjavo, ampak tudi na živali, celo mleko je drugačno. Razlike na hitro mogoče res niso očitne in večina mogoče ne čuti razlike. Zunanji videz zelenjave je lahko celo lepši v trgovini. Vendar tisti, ki čuti razliko med špricanim in nešpricanim jabolkom ali domačim in »umetnim« piščancem, bo to razliko gotovo opazil in tudi cenil.

In tako je tudi v čebelarstvu.

Z mozem imava nekaj panjev čebel. Oba sva šla na začetni tečaj čebelarjenja, imava nekaj knjig na to temo in seveda ne manjka tudi en kup člankov in raziskav. Če se sprehodiš po svetovnem spletu, zelo hitro ugotoviš, da obstaja malo morje načinov gojenja čebel in da vsak seveda zagovarja svojega.

Ko vse to prebiraš, tako kot na drugih področjih ugotoviš, da je eno življenje premalo, da bi razumel njihovo bivanje in tako se na koncu odločiš, da v bistvu želiš od njih imeti v prvi vrsti med. Čim več, če se le da in to seveda s čim manj vložka. Tako nas uči ekonomija. In če imaš vsaj malo veselja za delo z njimi, so zelo pripravljene sodelovati in večino napak zelo hitro in spretno popravijo. Taka je vsa narava. Mi mislimo, kako jo bomo izboljšali in popravili, pa nas ona vedno ponižno, potrpežljivo in neopazno popravi in naravnava na pravo pot.

Kakorkoli že, naju je seveda na začetku pritegnil sonaravni način vzgoje čebel in tudi na tem področju ne manjka čebelarških praks. Biodinamičen pristop se nama je zdel še najbolj naraven in neobremenjujoč za čebele in naravo. Zahteval je kar veliko znanja in časa in na koncu tudi denarja. Ker preden se naučiš živeti in delati s čebelami na tak način, jih sodobne nadloge mimogrede pokončajo. In tako, če sva hotela imeti vsaj nekaj medu za neastronomske stroške in v okviru najinih zmožnosti, sva

morala narediti kompromis in jih zdraviva po nekih priporočilih, ki sva jih ocenila kot sprejemljiva.

Tako kot moram narediti kdaj kompromis in iti k zdravniku po tablete, ker mi moje nepopolno in omejeno znanje o naravnem zdravljenju, še bolj pa ležernost, ne ozdravijo bolezni. Z ležernostjo sem mislila, da je veliko lažje pogoltniti nekaj tablet, kot pa vztrajno kuhati čaje in pripravljati in jesti zdravo pripravljeno hrano. In pri čebelah in naravi ni nič drugače. Obstaja toliko enostavnejših načinov zdravljenja in pridelave, da moraš imeti res voljo ali pa hudo preobčutljivost na vse te strupe, da ostaneš zvest naravnemu načinu. Problem je samo v tem, da je zame vsak tak kompromis poraz, ker ni zmagala narava.

Vendar kljub kompromisu, ki sva ga zaradi neznanja - na mojo žalost - naredila pri zdravljenju čebel, pa vseeno upošteevava, če se le da, da jih ne vznemirjava na dneve, ki jih baje ne marajo, da jim kuham čaje, ki jih krepijo in da točiva med izključno na dneve za cvet in plod po biodinamičnih priporočilih, ker dajejo medu neko svojo vrednost in okus, ki ga nekateri čutijo, drugi pa pač ne. Včasih se sprašujem, ali se je smiselno ukvarjati s takimi podrobnostmi ali ne. In zase sem našla odgovor. Pomembno mi je, da naredim tudi kaj za mojo dušo. In v čebelarstvu je to ta subtilni dodatek, ki ga meri tudi Demeter kvaliteta. Nekateri, se mi zdi, ga zaznajo in to mi daje veselje, da vztrajava pri odločitvi.

Pridelava večjih količin medu nama je trenutno še nedosegljiva, ker zahteva kar nekaj denarja, časa in dela. Tudi že omenjene nevšečnosti z zdravljenjem nama jemljejo malo veselja.

Če jo na kratko opišem, za tiste, ki jo ne poznajo. Ta mala zverinica z imenom varoja je kot mali klop, ki se prisesa na ličinko ali na čebelo in jo tako počasi oziroma kar hitro uniči in če jo ne zatiramo, uniči celo družino. Res je nadležna. Razsaja šele nekaj deset, dvajset let. Prej teh problemov niso imeli. Težko verjamem, da se je ta zajedavec pojavil šele sedaj. Nekateri pravijo, da so ga prinesli od drugod. Mogoče. Osebnost se nagibam k mnenju, da smo čebele tako pomehkužili, ker jih krmimo s sladkorjem in jih obremenili z različnimi strupi, da enostavno ni več sposobna boriti se sama. In sedaj jo rešuje človek. Vsako leto predpišejo druga zdravila in če ne delujejo, je škoda lahko zelo velika. Zdravila, ki ne pozdravijo, ampak naredijo, da nekako shajamo, niso zdravila. Odvisnost od zdravil ne pelje nikamor. Strinjam se z nekim možakom, ki se je lotil problema s prave strani. V Čebelarju je bil članek o tem možakarju, ki se ukvarja s tem, da bi vzgojil oziroma s posebno selekcijo prišel do čebeljih matic, ki bi imele tak samočistilni nagon ali pa tako odpornost, da bi se čebele same uspele ubraniti te nadležne varoje. In baje mu je celo uspelo. Že sama ideja mi je bila takoj všeč, kajti dejstvo, da imamo take čebelje družine, ki nimajo možnosti za preživetje, če jih tako ali drugače ne

zdravimo, se mi zdi grozljivo. Trenutno je verjetno eden redkih, če ne že edini, ki se je lotil problema na tak način.

Znanost pa se temu seveda ne da, ker od česa bi pa potem živela in obeša na čebele oddajnike in raziskuje, kako bluzijo po svetu, če jim dajo to ali ono zdravilo, ki bi jih rešilo pred izumrtjem. Ja, in to mi je zelo domišljava izjava, da človek rešuje čebele, sicer lahko izumrejo. Milijon let so že preživele in mi jih moramo sedaj rešiti verjetno pred samimi seboj, ker smo taki uničevalci stvarstva in to vse zaradi napuha, požrešnosti in ležernosti. Uf, še bomo plačevali račune.

No, in tako približno izgleda moje soočenje z naravo, človekom in življenjem. Ne veš, ali bi se boril, jezil, jokal, čudil ali samo občudoval. S samim občudovanjem verjetno ne bi preživel. Ja, življenje je mešanica vsega. Ta mešanica je v stiku z naravo precej drugačna kot s kavča ali iz pisarne. Koliko ljudi je v bistvu odtujenih od teh lepot in trdot narave?

En primer za konec. Učenka devetega razreda, ki je povrh še zelo pametna in uspešna, je nedolgo nazaj razlagala moji hčeri, če ve, da jajce pride iz kokoši. Kako nagnusno in mi potem to jemo. Sem mislila, da je to samo šala, da otroci mislijo, da so krave vijolične.

VIDA URBANČEK KEŠNAR

ZEMLJA JE MOJA MATI

Zemljo zelo cenim, ker se zavedam, da brez nje ni življenja. Zame je zemlja delovno mesto, katero hočem ohraniti za naslednje rodove zdravo in čisto, zato sem se odločila za ekološko kmetovanje.

Naša kmetija je tudi v ekološki kontroli in certificiranju. Majhna kmetija, kakršna je naša, ne more preživeti v današnjem tempu z monokulturami, ampak mora biti butična, včasih celo malo eksotična.

Lega kmetije je pretežno ravninska, velikost 4 ha njivskih in travniških površin in 2 ha gozda. Imamo pozitiven odnos do vsega živega, zato ne škropimo s strupi FFS in ne uporabljamo umetnih gnojil. Že starši so bili naravnani k naravnim pristopom, mi pa to tradicijo ohranjamo, proces dela je pretežno ročen, pri okopavanju si pomagamo pretežno s konjem. Za lastne potrebe tudi vzgajamo večino semen, kar je nadgradnja ekološkega kmetovanja. Za dognojevanje in varstvo vrtnin, poljščin in

travnikov pa uporabljamo lastne zeliščne pripravke - ob upoštevanju biodinamičnega koledarja.

Naše poslanstvo je poštenost do kupca v vseh pogledih. Dosedanja naša reklama so zadovoljni kupci, ki se znova vračajo. Spoštujemo krogotok hranil v naravi, zato redimo tudi nekaj krav, nekaj teličkov, konja, kunce in po dva ali tri prašiče na leto. Usmerjeni smo v direktno prodajo končnemu potrošniku, ki temelji na osebnih poznanstvih, katera prerastejo v velika prijateljstva.

Zelenjavo sproti svežo ponudimo potrošnikom, kakor je na voljo glede na letne čase. Zelo radi z našimi kupci pokramljamo o našem delu in tehnološkem procesu pridelave. Za prihranek časa pri prodaji nam služi informacijska tehnologija na FB, spletno naročanje in ponudba zabojčkov.

IZKORISTIMO MOČ NARAVE

Odnos do narave je bil pri nas vedno spoštljiv, vedno smo se morali zavedati, da je narava močnejša in da nekoč lahko reče DOVOLJ. Ugotavljam, da se to že dogaja.

Na naši kmetiji ni bilo igrač, moja igrača je bilo ročno orodje, namesto pliša so bile pa žive živali in mislim, da je bila to dobra popotnica za moje delo v današnjih časih. Delam pa na kmetiji, odkar pomnim.

Danes razmišljam, da si večina današnjih otrok ne zna niti predstavljati, kaj pomeni po ves dan pobirati krompir, pomagati pri žetvi na roke, pri košnji, okopavanju, spravilu pridelkov in v hlevu. Vse naštetu sem opravljala že v otroštvu.

Najtežja zame je bila žetev žit, ker smo še dolgo, merjeno v desetletjih, želi ročno in žita sušili v kozolcu. Najtežje pa zato, ker so ostali kmetje že želi s kombajni, mi smo pa v najbolj vročih počitniških dneh želi, sušili in mlatili žito. V otroštvu mi nobeno delo ni bilo všeč, ker sem si želela malo prostega časa, pa ga nikoli ni bilo.

V mojem otroštvu je bilo strojev malo, pa še to je bilo rezervirano za moške roke.

Prvi traktorski stroji so bili pri nas, ko sem imela 7 let, to je leta 1979, prej smo pa imeli konjsko orodje. Strojna opravila so bila strogo rezervirana za moške, ročno težko delo je bilo večji del v domeni žensk.

Ob nedeljah in praznikih smo delali samo najnujnejše okrog živine.

Prosti čas je bil samo ob nedeljah popoldan in takrat je bil čas za druženje z vrstniki ali obisk sorodnikov.

Šola je bila pomembna, rezultati so pa morali biti doseženi iz poslušanja in sodelovanja v času pouka. Domače naloge so bile največkrat za zvečer, po vsem opravljenem delu in učenje prav tako. Pa tudi za nedeljo popoldan. Marsikatera domača naloga je bila napisana ali pa prepisana med odmorom.

Ja, vse je bilo kljub obilici dela preprosteje in bolj umirjeno, danes pa norimo in še sami ne vemo kam. Vse preveč ubogamo ali sledimo sistemu in pravilom, katera postavljajo ljudje brez praktične osnove.

Najbolj pa cenijo svoje okolje in trud prejšnjih rodov, ker na tej osnovi živijo.

Iz malega zraste veliko.

»Kmečki poklic je med najbolj pomembnimi, ker je pridelovanje hrane poglobitna stvar na svetu. Dober kmet mora biti agronom, gozdar, živinozdravnik, gospodarstvenik, vremenoslovec, organizator, načrtovalec, raziskovalec in še kaj.«

Marija Makarovič